

10. Κόρη αττικού εργαστήριου, γύρω στα 575-570 π.Χ. (Μουσ. Βερολίνου).
 11. «Πελοπόφορος», γύρω στα 540-530 π.Χ. (Αθήνα, Μουσ. Ακροπόλεως).
 12. Ακέραιο γυναικείο αγάλμα, γύρω στα 570-550 π.Χ. (Αθήνα, Μουσ. Ακροπόλεως).
 13. Κόρη, γύρω στα 530-515 π.Χ. (Αθήνα, Μουσ. Ακροπόλεως).
 14. Κόρη, γύρω στα 510-500 π.Χ. (Αθήνα, Μουσ. Ακροπόλεως).

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΛΑΣΤΙΚΗ (3)

Τύποι και εξέλιξη

ΚΟΡΕΣ: Το δεύτερο θέμα με το οποίο εκφράστηκε η αρχαϊκή πλαστική είναι η μορφή της Κόρης.

Στις αρχές του 6ου αι. π.Χ. ανήκουν τα πρωτότερα γυναικεία αγάλματα του αττικού εργαστήριου (εικ. 10). Παρά το γεγονός ότι οι κόρες χαρακτηρίζονται από τη συμπαγή μορφή, όπως και οι πρώιμοι κούροι, ο σχηματισμός είναι αισθητά πιο καμπύλος. Χαρακτηριστικά και πτυχώσεις – γιατί τα γυναικεία αγάλματα, σε αντίθεση με τα ανδρικά, εμφανίζονται ντυμένα – κατασκευάζονται με τρόπο ακόμη σχηματικό, παρουσιάζουν όμως μεγαλύτερο βάθος. Το βασικό ένδυμα είναι ο πέπλος (εικ. 11), αν και δεν ανταποκρινόταν στην προτίμηση των καλλιτεχνών της αρχαϊκής περιόδου για την απόδοση διακοσμητικών σχημάτων.

Μια νέα «μόδα» μαζί με μια καινούργια τεχνική για τη γλυπτική απόδοση των πτυχώσεων ήρθε από την Ανατολική Ελλάδα και την Ιωνία, όπου ως ένδυμα χρησιμοποιείτο ο **χιτώνας** (εικ. 12), ένα ελαφρύτερο και πλουσιότερο ένδυμα, που με την ποικιλία των πτυχώσεων προσφέρει πολλές δυνατότητες για αρμονική και ισότιμη ανάπτυξη των δύο μελών, σώματος και ενδύματος. Οι νέες αυτές κόρες με χιτώνα μας είναι γνωστές από την Ακρόπολη των Αθηνών και χρονολογούνται **στα μέσα του 6ου αι. π.Χ.** (εικ. 13).

Προς το τέλος της αρχαϊκής εποχής, το σχήμα του σώματος που διαφαίνεται κάτω από το ένδυμα αρχίζει ν' αψαλοει όλο και περισσότερο τους καλλιτέχνες και τα χαρακτηριστικά – όπως και στους κούρους – αρχίζουν ν' αλλάζουν.

Μια από τις τελευταίες γυναικείες μορφές της αρχαϊκής περιόδου, η κόρη «με τ' αμυγδαλωτά μάτια» (εικ. 14), ολοκληρώνει τις αναζητήσεις του αρχαϊσμού στο θέμα της κόρης. Δεν είναι πια η σύνθεση σώματος και ενδύματος που έχει κατακτηθεί από την τέχνη είναι η απόδοση του βαθύτερου κόσμου της νέας γυναίκας σ' όλη την ευγενική, χαριτωμένη, εύθραυστη και γοητευτική υπόστασή του. Το αγάλμα αυτό οδηγεί την αρχαϊκή τέχνη σε ακρότατα επιτεύγματα με τον πιο τέλεια υποσηρπημένο συνδυασμό ιδεαλισμού και νατουραλισμού.

15. Ο Ηνίχος των Δελφών, ορειχάλκινο χυτό άγαλμα, γύρω στα 475-470 π.Χ. (Μουσ. Δελφών).

16. Απόλλων, από το δυτ. αέτωμα του ναού του Διός στην Ολυμπία, γύρω στα 465-457 π.Χ. (Μουσ. Ολυμπίας).

17. Αριστογείτων, γύρω στα 477-476 π.Χ., ρωμαϊκό αντίγραφο (Μουσ. Νεαπόλεως).

18. Ποσειδώνας του Αρτεμισίου, ορειχάλκινο χυτό άγαλμα, γύρω στα 470-450 π.Χ. (Αθήνα, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσ.).

19. Αθήνα, γύρω στα 470-450 π.Χ. (Αθήνα, Μουσ. Ακροπόλεως).

20. Πορτρέτο του Θεμιστοκλή, γύρω στα 470-450 π.Χ., ρωμαϊκό αντίγραφο (Μουσ. Οστίας).

21. Πορτρέτο του Περικλή, γύρω στα 440 π.Χ., ρωμαϊκό αντίγραφο (Μουσ. Βατικανού).

ΚΛΑΣΙΚΗ ΕΠΟΧΗ 480 - 336 π.Χ.

Κατά την **πρώμη κλασική περίοδο** (480-450 π.Χ.) δημιουργείται στην πλαστική το στυλ που ονομάστηκε «ασπληρ» ρυθμός.

Σ' αυτή την περίοδο διαμορφώνονται, στην πλαστική, οι βασικοί χαρακτήρες των διαφόρων θεών, παράλληλα με την απόδοση των πιο τολμηρών στάσεων του ανθρώπινου σώματος. Τα σώματα αποκτούν αυστηρή αρμονία των κινήσεων και δημιουργούν έτσι τα βασικά χαρακτηριστικά ενός νέου ρυθμού που δένει τα ουσιαστικά με τη μορφή σ' ένα ομόλογο σύνολο. Οι καλλιτέχνες πετυχαίνουν βαθμίδων νατουραλιστικού τύπου, μεταδίδουν όμως στις μορφές τους στοιχεία και πρέμια που τις απομακρύνει από το ρεαλισμό.

Αρχικά το ανώτερο μέρος του σώματος εμφανίζει μια στροφή, συχνά έχει αντίθετη κατεύθυνση από εκείνη της λεκάνης. Μέσω της στροφής αυτής μεταδόθηκε μια αίσθηση κίνησης και ισορροπίας. Ένας νέος κόσμος τύπων άνοιξε μ' αυτόν τον τρόπο για τον Έλληνα καλλιτέχνη (εικ. 15).

Έχει πλέον επιτευχθεί τέλεια ισορροπία. Το βάρος της μορφής στηρίζεται στο ένα πόδι ή δε προκύπτουσα συμμετρία αποδίδεται με σαφήνεια. Κάθε χαρακτηριστικό σχηματίζεται κατά τρόπο νατουραλιστικό, ή πρώμη όμως μνημειακή ποιότητα δε χάνεται εντελώς, ενώ μια ήρεμη μεγαλοπρέπεια διαπερνά τη μορφή (εικ. 16).

Θαυμάσια την εξέλιξη αυτή παρουσιάζουν τα εξέχοντα παραδείγματα του διασκελιζόμενου τύπου, όπως τ' αγάλματα του Αρμυδίου και Αριστογείτονος (εικ. 17) και του Ποσειδώνα (ή Δία) από το Αρτεμισίου (εικ. 18). Απέναντι στην εξωτερική ορμή και τη βίαιη κίνηση του Αριστογείτονος, η ένταση του Ποσειδώνα έχει κατακτήσει την άνεση και τη μεγαλύτερη έκφραση του εσωτερικού και θείου μεγαλείου. Επίσης πολλά παραδείγματα ιστάμενων, καθήμενων, διασκελιζόμενων μορφών, κατασκευασμένων με το νέο πνεύμα, προέρχονται από τα αετώματα του ναού του Διός στην Ολυμπία. Η προγενέστερη ακαμψία έχει μεταμορφωθεί σε άνετη ισορροπία.

Αυτή την εποχή παρατηρείται νέο ενδιαφέρον για την έκφραση όχι μόνο στις στάσεις των μορφών αλλά και στα χαρακτηριστικά ο' πόνος, η εκπλήξη, ο φόβος εκφράζονται με ρεαλιστικό τρόπο (εικ. 19). Κατά την περίοδο αυτή αρχίζει και η κατασκευή πορτρέτων (εικ. 20, 21).

Κείμενα: Σταυρούλα Δ. Ασημακοπούλου
Αρχαιολόγος

